Centralna Komisja Egzaminacyjna

Arkusz zawiera informacje prawnie chronione do momentu rozpoczęcia egzaminu.

Układ graficzny © CKE 2010

WPISUJE ZDAJĄCY

KOD | | | | **PESEL** | | | | | | | | | | |

Miejsce na naklejkę z kodem

EGZAMIN MATURALNY Z WIEDZY O SPOŁECZEŃSTWIE

POZIOM ROZSZERZONY

SIERPIEŃ 2011

Instrukcja dla zdającego

1. Sprawdź, czy arkusz egzaminacyjny zawiera 16 stron (zadania 1 – 23). Ewentualny brak zgłoś przewodniczącemu zespołu nadzorującego egzamin.
2. Arkusz zawiera trzy części. Część pierwsza arkusza polega na rozwiązaniu testu, część druga wymaga analizy materiałów źródłowych, a trzecia – napisania wypracowania na jeden z podanych tematów.
3. Odpowiedzi zapisz w miejscu na to przeznaczonym przy każdym zadaniu.
4. Pisz czytelnie. Używaj długopisu/pióra tylko z czarnym tuszem/atramentem.
5. Nie używaj korektora, a błędne zapisy wyraźnie przekreśl.
6. Pamiętaj, że zapisy w brudnopisie nie będą oceniane.
7. Na karcie odpowiedzi wpisz swój numer PESEL i przyklej naklejkę z kodem.
8. Nie wpisuj żadnych znaków w części przeznaczonej dla egzaminatora.

Czas pracy: 180 minut

Liczba punktów do uzyskania: 50

MWO-R1_1P-114

CZĘŚĆ I – Test *(20 punktów)*

Zadanie 1. *(1 pkt)*

Podkreśl nazwę teorii struktury społecznej, za której twórcę uznawany jest Max Weber.

A. demograficzna

B. klasowa

C. warstwowa

D. zawodowa

Zadanie 2. *(2 pkt)*

Na podstawie mapy oraz własnej wiedzy uzupełnij tabelę, wpisując w każdym wierszu właściwą nazwę mniejszości, jej status prawny oraz numer, którym oznaczono ją na mapie.

Mapa. Mniejszości narodowe, etniczne i posługujące się językiem regionalnym w Polsce

Nazwa	Status prawny mniejszości w Polsce	Numer na mapie
		1
Białorusini		
		2

Zadanie 3 *(2 pkt)*

Uzupełnij tabelę, wpisując w wyznaczone miejsca nazwy określające poszczególne rodzaje form państwa wskazanych poniżej krajów.

Państwo	Forma rządu	System polityczny	Ustrój terytorialno-prawny
Wielka Brytania			państwo unitarne
Stany Zjednoczone Ameryki		prezydencki	
Francja	republika		

Zadanie 4. *(1 pkt)*

Do każdego imienia i nazwiska polityka dopisz nazwę państwa, w którym sprawował on władzę dyktatorską. Odpowiedzi wybierz spośród: *Chile*, *Kuba*, *Hiszpania*, *Portugalia*.

A. Augusto Pinochet – .....

B. Francisco Franco – .....

C. Antonio Salazar – .....

Zadanie 5. *(2 pkt)*

Na podstawie poniższego opisu jednej z zasad wyborczych i własnej wiedzy wykonaj polecenia.

Zasada ta może być stosowana zarówno przy podziale na jednomandatowe, jak i wielomanadtowe okręgi wyborcze. W przypadku okręgu jednomandatowego mandat przydzielany jest kandydatowi, który uzyskał najlepszy wynik.

A. Określ, jaki rodzaj zasady wyborczej został scharakteryzowany.

.....

B. Podaj nazwy dwóch centralnych organów państwa Rzeczypospolitej Polskiej wybieranych w wyborach powszechnych przy zastosowaniu tej zasady.

- .....
- .....

C. Wyjaśnij, jak zastosowanie tej zasady w wyborach do Izby Gmin wpływa na system partyjny w Wielkiej Brytanii.

.....

.....

.....

.....

Zadanie 6. *(1 pkt)*

Do podanych opisów dopisz funkcje Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej.

A. powoływanie sędziów Trybunału Konstytucyjnego – .....

B. składanie interpelacji i zapytań poselskich – .....

Zadanie 7. *(1 pkt)*

Podkreśl dwa uprawnienia Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej.

A. przygotowuje projekt budżetu państwa

B. ratyfikuje umowy międzynarodowe

C. stwierdza ważność referendum ogólnokrajowego

D. prowadzi politykę wewnętrzną i zagraniczną Rzeczypospolitej Polskiej

E. powołuje sędziów

Zadanie 8. *(1 pkt)*

Uporządkuj imiona i nazwiska prezesów Rady Ministrów RP według kolejności sprawowania urzędu. We właściwe rubryki tabeli wpisz cyfry od 1 do 4, gdzie 1 oznacza tego, który sprawował urząd najwcześniej.

	Prezes Rady Ministrów RP	Kolejność urzędowania
A.	Jan Krzysztof Bielecki	
B.	Jerzy Buzek	
C.	Leszek Miller	
D.	Józef Oleksy	

Zadanie 9. *(1 pkt)*

Rozstrzygnij, które zdania dotyczące samorządu terytorialnego w Rzeczypospolitej Polskiej zawierają informacje prawdziwe, a które fałszywe. W tabelę obok każdego zdania wpisz odpowiednio: *prawda* lub *fałsz*.

	Zdanie	Prawda / Fałsz
A.	Jednostki samorządu terytorialnego mają osobowość prawną.	
B.	Jednostki samorządu terytorialnego mają prawo przystępowania do międzynarodowych zrzeszeń społeczności lokalnych i regionalnych.	
C.	Zadania publiczne określone w kompetencjach jednostek samorządu terytorialnego są wykonywane przez nie jako zadania zlecone.	

Zadanie 10. *(2 pkt)*

Na podstawie fragmentu Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej i własnej wiedzy podaj dwie różnice pomiędzy procedurą legislacyjną dotyczącą ustawy budżetowej a procedurą legislacyjną dotyczącą ustawy zwykłej w kwestii kompetencji Senatu RP.

Art. 223. Senat może uchwalić poprawki do ustawy budżetowej w ciągu 20 dni od dnia przekazania jej Senatowi.

- .....

  .....

- .....

  .....

Zadanie 11. *(1 pkt)*

Podkreśl nazwę sądu właściwego dla rejestracji partii politycznych w Rzeczypospolitej Polskiej.

A. Naczelny Sąd Administracyjny
B. Sąd Najwyższy
C. Sąd Okręgowy w Warszawie
D. Wojewódzki Sąd Administracyjny w Warszawie

Zadanie 12. *(1 pkt)*

Podkreśl poprawne dokończenie zdania.

Dyspozycja to element normy prawnej

A. określający adresata.
B. określający konsekwencje zachowania adresata.
C. określający sankcję.
D. wyznaczający sposób postępowania adresata.

Zadanie 13. *(1 pkt)*

Do każdej z podanych nazw aktów prawa międzynarodowego przyporządkuj właściwy opis. Wpisz w wyznaczone miejsca odpowiednie litery.

A. Podpisany w 1965 roku. Przewidywał połączenie trzech wspólnot europejskich i utworzenie wspólnych organów: Komisji i Rady Ministrów.
B. Porozumienie zawarte w kwietniu 1949 roku. Na jego podstawie powstała Organizacja Paktu Północnoatlantyckiego.
C. Traktat o ustanowieniu Europejskiej Wspólnoty Węgla i Stali. Został podpisany przez sześć państw Europy Zachodniej w 1951 roku.
D. Został podpisany przez sześć państw Europy Zachodniej w 1957 roku. Na jego mocy powstała Europejska Wspólnota Gospodarcza.

Traktat paryski – .....

Traktat rzymski – .....

Traktat waszyngtoński – .....

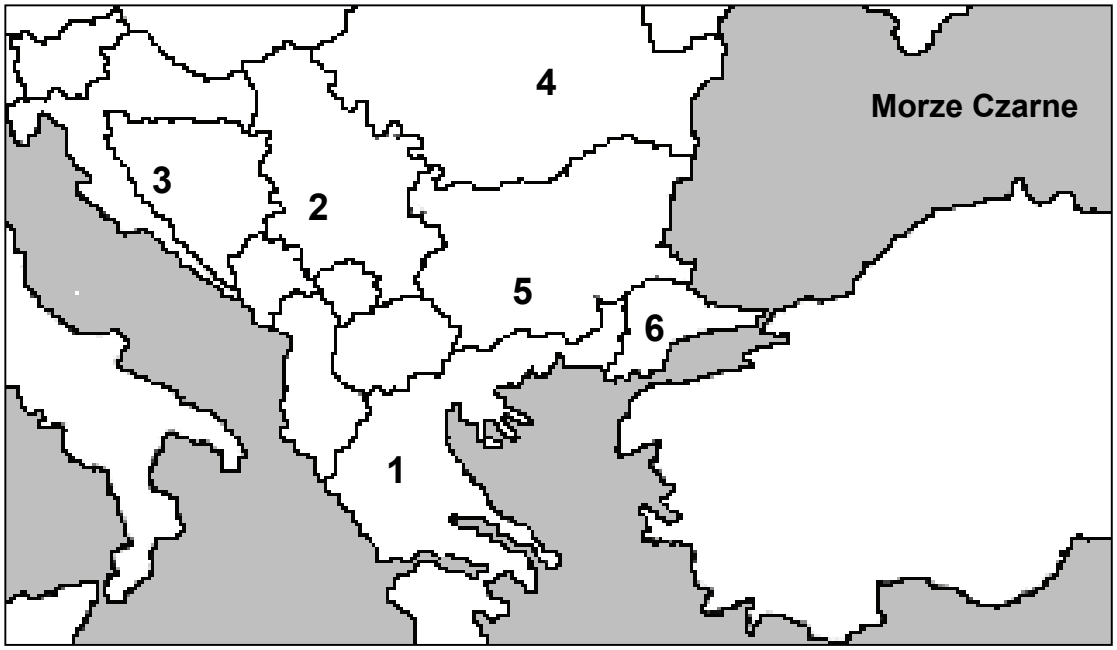
Zadanie 14. *(1 pkt)*

Podkreśl rok, w którym Parlament Europejski był po raz pierwszy wybrany w wyborach powszechnych.

A. 1963
B. 1979
C. 1987
D. 1994

Zadanie 15. *(2 pkt)*

Na podstawie mapy i własnej wiedzy uzupełnij tabelę. Wpisz nazwy scharakteryzowanych państw oraz odpowiednie numery, którymi oznaczono je na mapie.

	Opis państwa	Nazwa państwa	Numer na mapie
A.	Państwo członkowskie WE od 1981 roku. Od 1952 roku członek NATO. Język urzędowy tego państwa zapisywany jest własnym alfabetem narodowym.		
B.	Państwo z dominującym odsetkiem ludności wyznającej islam sunnicki. Od 1952 roku członek NATO. Państwo stowarzyszone z UE. Do lat 90. XX wieku na straży zasad ustroju tego państwa stała armia.		
C.	Po II wojnie światowej państwo członkowskie RWPG i Układu Warszawskiego. W 1989 roku doszło w nim do krwawej zmiany władzy. Obecnie państwo członkowskie NATO i UE.		

CZĘŚĆ II – Analiza materiałów źródłowych *(10 punktów)*

Zadanie 16. *(1 pkt)*

Nazwij problem społeczny, którego dotyczy rysunek satyryczny.

Źródło:http:www.gender.pl/images/news/mleczko.jpg

.....….

.....….

Zadanie 17. *(1 pkt)*

Na podstawie tekstu źródłowego wskaż, jakie typowe dla państwa ograniczenie w dziedzinie ochrony praw człowieka nie dotyczy organizacji pozarządowych.

Nowoczesne społeczeństwa są społeczeństwami otwartymi i demokratycznymi, a zatem ich systemy polityczne [...] są wrażliwe na presję „oddolną" – zorganizowanych grup społecznych i opinii publicznej; sprzyjają przeto działaniom i skuteczności tych czynników na rzecz praw człowieka. Naturalne niejako przeniesienie części działań w dziedzinie ochrony praw człowieka ze szczebla stosunków międzypaństwowych na poziom organizacji pozarządowych okazało się niezwykle pożądanym zjawiskiem. Problemy praw człowieka rozpatrywane w stosunkach między państwami ulegają nieuchronnie upolitycznieniu, nierzadko niestety ze szkodą dla samych praw. Rządy w tych sprawach zbyt często idą na kompromis lub zachowują powściągliwość, aby uniknąć negatywnego wpływu konkretnych problemów praw człowieka na stosunki międzypaństwowe. Coraz częściej zauważa się, że rozwój organizacji międzynarodowych, ich znaczenie, wpływ oraz funkcje i zadania, jakie wykonują czyni z nich nieuchronnego partnera rządów i uczestnika stosunków międzynarodowych [...]. Wzbudza to niekiedy niezadowolenie rządów, które jednak zdają sobie zarazem sprawę z tego, że NGOsy wypełniają w zaspokajaniu różnych społecznych potrzeb przestrzeń, która nie może, a nawet nie powinna, być zagospodarowana przez rządy. Ich istnienie jest także niezbędne dla utrzymywania się pewnej „demokratyczności" życia międzynarodowego. Zapobiegają one bowiem [...] nadmiernej koncentracji władzy oraz zwracają uwagę rządów na konkretne problemy w rodzaju ochrony środowiska, statusu kobiet, sytuacji dzieci itp.

Źródło: R. Kuźniar, *Prawa człowieka*, Warszawa 2008.

.....….

.....….

.....….

.....….

.....….

.....….

Zadanie 18. *(2 pkt)*

Na podstawie tabeli i własnej wiedzy wykonaj polecenia.

Pytania sondażowe i odpowiedzi badanych / Kraj	1) Czy wyznawcy wszystkich religii powinni mieć prawo do odbywania praktyk religijnych?		2) Czy media powinny mieć prawo do publikowania informacji i poglądów bez kontroli ze strony rządu?		3) Czy tortury powinny być zakazane?		
	dane w procentach						
	tak	nie	tak	nie	tak	*	nie
Azerbejdżan	71	26	55	34	54	26	8
Egipt	31	67	49	52	54	40	6
Francja	72	26	70	26	82	6	6
Indonezja	65	28	35	56	61	29	6
Kenia	75	25	67	33	41	44	14
Meksyk	76	19	77	17	73	17	7
Polska	77	16	78	13	62	20	7
Rosja	50	38	45	44	49	29	7
Turcja	80	12	45	42	36	34	18
Ukraina	30	54	59	31	59	18	8
USA	67	28	72	27	53	31	13
Wielka Brytania	59	33	69	28	82	11	4

* akceptacja ograniczonego stosowania tortur wobec terrorystów dla ocalenia niewinnych ludzi

Na podstawie: *Przestrzeganie praw człowieka w świecie*, Komunikat z badań CBOS BS/192/2008.

A. Podaj, w którym państwie pozaeuropejskim ankietowani udzielili odpowiedzi świadczących o przykładaniu największej wagi do respektowania praw człowieka.

.....

B. Potwierdź, przytaczając właściwe dane, że opinie respondentów na temat wolności wyznania nie zależą od religii dominującej w poszczególnych państwach.

.....

.....

.....

.....

.....

Zadanie 19. *(2 pkt)*

Na podstawie tekstu źródłowego wymień dwie przyczyny relatywistycznego traktowania praw człowieka przez państwa Zachodu. Do każdej z nich podaj przykład.

Raport, w którym Amnesty zebrała przypadki łamania praw człowieka, to nie tylko lista państw, które łamią prawa człowieka. To również oskarżenie pod adresem światowych liderów, którzy zdaniem Amnesty robią za mało, by te prawa promować. Z dokumentu wynika, że tortury i złe traktowanie w więzieniach występują w prawie co drugim państwie świata. W co najmniej 54 państwach niewinny człowiek może trafić za kratki po niesprawiedliwym procesie. Amnesty podkreśla, że w 2007 r. oficjalnie wykonano na świecie ponad 1,2 tys. wyroków śmierci [...].

Amnesty wymierzyła ostrze krytyki także w państwa zamożne. USA zarzuca przede wszystkim przetrzymywanie więźniów w Iraku, Afganistanie i w bazie Guantanamo – bez sądu i zarzutów […].

Amnesty wytyka administracji prezydenta Busha, że nie zabroniła stosowania tortur, a także że wspiera reżimy, które łamią prawa swych obywateli [...].

Państwom UE dostało się przede wszystkim za to, że choć dopominają się o prawa człowieka, robią to często tylko wtedy, kiedy jest im to wygodne. Kiedy w grę wchodzą interesy gospodarcze – np. z Chinami – liderzy państw UE potrafią zapomnieć, np. o przestrzeganiu praw mniejszości czy wolności słowa [...].

Rosję skrytykowano za naruszenia praw Czeczenów i prześladowania dysydentów politycznych, Chiny są oskarżane o skazywanie ludzi bez procesów, dostarczanie broni do Sudanu pomimo embarga ONZ oraz handel z Birmą i Zimbabwe oskarżanymi o prześladowania obrońców praw człowieka.

Na podstawie*:* M. Kuźmicz, *Prawa człowieka w odwrocie,* „Gazeta Wyborcza”, 29.05.2008.

- .....
  .....
  .....
  .....
  .....
- .....
  .....
  .....
  .....
  .....

Zadanie 20. *(2 pkt)*

Na podstawie tekstu źródłowego i własnej wiedzy wykonaj polecenia.

Media przez kilka miesięcy rozpisywały się na temat dwóch wojen etnicznych, które wybuchły w autonomicznych regionach Gruzji – Abchazji [...] i Osetii Południowej [...]. Podobnie jak w przeszłości, Gruzja ponownie stała się areną rywalizacji mocarstw, czy wręcz swoistego starcia cywilizacji.

Źródło: K Janicki, M. Świgon (red.), *Źródła nienawiści. Konflikty etniczne w krajach postkomunistycznych,* Kraków-Warszawa 2009.

A. Podaj wydarzenie z 2008 roku, które może potwierdzać opinię przedstawioną w ostatnim zdaniu tekstu.

.....

B. Wskaż status prawny i faktyczny Abchazji oraz Osetii Południowej.

.....

.....

.....

.....

Zadanie 21. *(1 pkt)*

Na podstawie tekstu źródłowego wskaż dwa argumenty świadczące o niebezpieczeństwie wynikającym z alternatywy w nim wskazanej.

Kiedy mówi się o regresie wolności na początku XXI w., niemal zawsze jako punkt zwrotny czy detonator procesu wskazuje się szok 11.09, który Zachód, a zwłaszcza Ameryka zrozumiały jako oczywisty dowód, że czas dokonać wyboru między wolnością i bezpieczeństwem. [...] Przekonanie, że granicę wolności stanowi bezpieczeństwo, zostało więc przyjęte powszechnie i w sposób niemal niekwestionowany. [...] Oba najpotworniejsze wytwory europejskiej kultury politycznej – faszyzm i komunizm – powstały jako polityczne wcielenie tej właśnie diabelskiej alternatywy, która zachęcając do rezygnacji z wolności w imię bezpieczeństwa nieuchronnie tworzyła potworne niebezpieczeństwo dla tych, których właśnie miała przed nim chronić. [...] Środki bezpieczeństwa – jeśli tylko towarzyszy im ograniczenie wolności – mają bowiem tendencję do tego, by stawać się źródłem zagrożenia dla tych, którym właśnie miały zapewnić bezpieczeństwo. [...] Największe niebezpieczeństwo tej drogi polega jednak na tym, że gdy się w nią uwierzy, trudno się zdobyć na odwrót, póki nie nastąpi totalna katastrofa. W ten sposób świat względnie bezpieczny i wolny zamienia się stopniowo w coraz bardziej niewolny i niebezpieczny.

Źródło: J. Żakowski, *Cztery fronty wolności*, „Polityka", Niezbędnik inteligenta, 16.12.2006.

- .....

.....

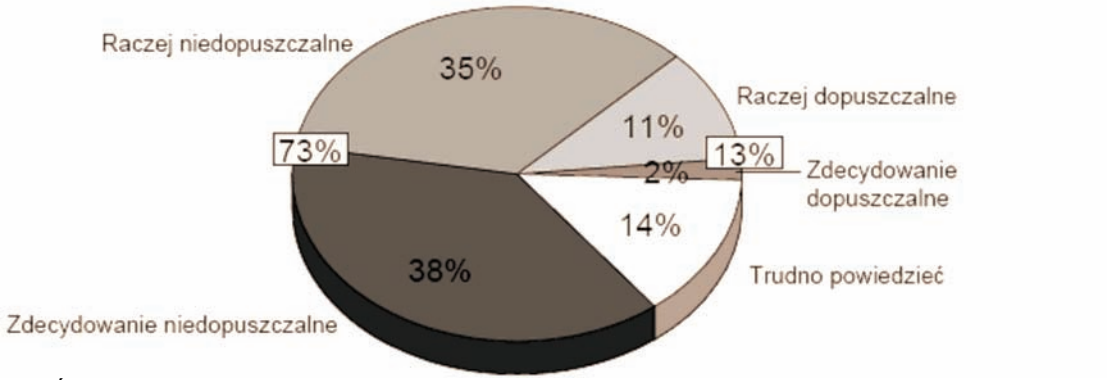
- .....

.....

Zadanie 22. *(1 pkt)*

Odwołując się do danych z wykresu, oceń, czy społeczeństwo polskie akceptuje każdą formę szerzenia demokracji na świecie.

Czy uważa Pan(i) za dopuszczalne takie sytuacje, w których jedno państwo próbuje wprowadzić w innym państwie ustrój demokratyczny, używając różnych form nacisku, np. gospodarczego czy militarnego?

Źródło: *Postawy wobec demokracji, jej rozumienie oraz oceny,* Komunikat z badań CBOS BS/60/2010.

.....

.....

.....

.....

.....

CZĘŚĆ III – Wypracowanie *(20 punktów)*

Zadanie 23. *(20 pkt)*

Napisz wypracowanie na jeden z podanych tematów, wykorzystując materiały źródłowe zawarte w II części arkusza.

Temat nr 1

Scharakteryzuj na wybranych przykładach z trzech różnych kontynentów stan przestrzegania praw człowieka we współczesnym świecie i zaproponuj działania mające na celu jego poprawę.

Temat nr 2

Scharakteryzuj na czterech wybranych przykładach działalność organizacji pozarządowych w obronie praw człowieka i oceń tę działalność pod względem skuteczności.

Wybieram temat nr ……

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

BRUDNOPIS

PESEL

MWO-R1_1P-114

Miejsce na naklejkę
z nr PESEL

WYPEŁNIA ZDAJĄCY

WYPEŁNIA EGZAMINATOR

Suma punktów									
0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
20	21	22	23	24	25	26	27	28	29
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
30	31	32	33	34	35	36	37	38	39
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
40	41	42	43	44	45	46	47	48	49
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
50									
☐									

KOD EGZAMINATORA

KOD ZDAJĄCEGO

.....
Czytelny podpis egzaminatora